

Energie-atelier duurzame opwek Waterschap Rivierenland, te Tiel

Op dinsdagavond 12 juni 2018 vond in Tiel het energie-atelier plaats over duurzame opwek. Dit atelier maakt deel uit van de Regionale Energiestrategie FruitDelta Rivierenland. Ruim vijftig betrokkenen waren hierbij aanwezig, onder wie raadsleden, wethouders, landschapsorganisaties, energiecoöperaties, gemeenteambtenaren en vertegenwoordigers van de provincie. Tijdens deze sessie stonden de uitdagingen rondom duurzame opwek centraal, met als doel in de regio duurzame opwek te stimuleren en faciliteren.

De avond werd afgetrapt door Hennie Roorda, lid van het dagelijks bestuur van het waterschap Rivierenland. Zij riep op om niet grensverleggend, maar *grensontkennend* over de opgaven van de energietransitie na te denken. Daarbij dient allereerst de energieopgave goed in beeld te zijn. Vandaaruit kan bekeken worden wat de mogelijkheden zijn om samen te realiseren, op gemeentelijk, regionaal of provinciaal niveau: over grenzen heen.

Vervolgens nam Pieter van der Ploeg (Gelders Energieakkoord) nam ons mee in de huidige stand van zaken aan de hand van de monitoring van het Gelders Energieakkoord. Hierin benoemde hij dat het percentage duurzame opwek nog laag is, maar de komende jaren fors

zal toe moeten nemen, om de klimaatakkoorden te halen.

Aansluitend vertelde Bjorn Prudon (waterschap Rivierenland) over de mogelijkheden rondom duurzame opwekking vanuit het waterschap. Zo benoemde hij aquathermie (thermische energie uit oppervlaktewater en afvalwater) als kansrijk voor duurzame warmte.

Rob Dado (Alliander) ging vervolgens in op de impact van duurzame opwekking op het netwerk. Hij kaartte aan dat we moeten voorkomen we dat de netaansluiting de bottleneck wordt. Hierbij is het van belang dat de netbeheerder nauw contact onderhoudt met de gemeenten en ook op de hoogte is van plannen en ontwikkelingen, om zo tijdig te kunnen anticiperen.

"We moeten niet grensverleggend, maar grensontkennend denken."

Hennie Roorda - lid van het dagelijks bestuur waterschap Rivierenland

Deelsessie 1: De rol van de omgeving bij het ontwikkelen van energieprojecten

In de sessie over de wijkprocessen hebben Gerwin Verschuur (coöperatief Energiedienstenbedrijf Rivierenland, EDBR) en Hans Adams (Betuwewind) de deelnemers een aantal suggesties meegegeven over de manier waarop de omgeving betrokken zou moeten worden bij de ontwikkeling van energieprojecten. Hans gaf aan dat het van belang is bewoners en energiecoöperaties in positie te brengen om energieprojecten mee te ontwikkelen. Dat de wethouder de energiecoöperatie Betuwewind een plek aan tafel bood tijdens de gesprekken over de ontwikkeling van windenergie was cruciaal. Ook het geloof en het vertrouwen van de wethouder in de professionaliteit van de energiecoöperatie Betuwewind heeft sterk geholpen. De betrokkenheid van bewoners helpt bij het verkrijgen van draagvlak. Communicatie via sociale netwerken is hierin van belang.

Gerwin Verschuur gaf aan dat het interactief bepalen van de urgentie en gezamenlijk doelstelling voor windenergie helpt bij het verkrijgen van draagvlak voor de ontwikkeling van

windenergie. Gerwin heeft actief bijgedragen aan de windvisie die in Culemborg is opgesteld, voordat er locaties werden onderzocht. Gerwin geeft ook aan dat het van belang is om op verschillende manieren de financiële participatie van bewoners en belanghebbende te waarborgen. Zo spreekt hij over het eerlijk delen principe, zowel in de ontwikkelopbrengsten als de grondopbrengsten als de windopbrengsten (exploitatie). Gerwin en Hans deden in de sessie ook het aanbod om bewoners en energiecoöperaties te helpen om energieprojecten op te zetten.

Deelsessie 2: Hoe ga je als gemeente om met aanvragen voor energieprojecten?

Verschillende partijen benaderen gemeenten met plannen voor wind- of zonne-energie. Daarbij worstelen gemeenten met de vraag hoe zij hier mee om moeten gaan. In deze sessie werd besproken hoe gemeenten - al dan niet samen of als regio - een aanpak kunnen ontwikkelen. Als sprekend voorbeeld vertelde Daan Arkesteijn over de ervaringen vanuit de gemeente Oss in de gezamenlijke aanpak met buurgemeente Den Bosch.

De casus betrof een grootschalig energieproject en gebiedsopgave. Hierbij was de uitdaging grootschalige wind- en zonne-energie op te wekken. Dit ging gepaard met gebiedseigen vragen, zoals: hoe kom je tot een integrale

aanpak en hoe ga je als gemeente om met aanvragen voor energieprojecten?

De belangrijkste conclusie die in deze sessie werd getrokken, is dat het belangrijk is voor gemeenten om de regie te blijven voeren op eigen grond

De verdere lessen die werden getrokken:

- **Kijk als gemeente zelf naar de opgave, en op tijd.** Het is van belang om als gemeente op tijd te zijn met gebiedsplannen en -inrichting voor duurzame energie. Er moeten *eigen* plannen gemaakt worden vanuit de gemeente zelf. Zo niet, dan kan de provincie of uiteindelijk het Rijk toezeggingen doen en

projectontwikkelaars aansturen. Daarin is het bij het ontwikkelen van plannen belangrijk in een vroeg stadium de netbeheerder te aan te sluiten, vanwege de assets en netinvesteringen of –verzwaringen.

- **Bewoners hebben wat in te brengen als ze zich verenigen.** In gemeente Oss hebben 90 grondeigenaren (ook particulier) een energie coöperatie opgericht, om projectontwikkelaars buiten de deur te houden. Dit door met een eigen plan te komen. De gemeente Oss stuurde en faciliteerde hierbij het proces, waarbij de belangen van omwonenden werden meegenomen.
- **Kijk breder dan energie.** De regionale economie kan een versterkt worden door zelf energie op te wekken. Zo kan d.m.v. een collectief een Fonds voor duurzame energie worden opgericht en geld terugvloeiën naar de eigen regio. Dit kan positieve effecten

hebben op aangrenzende thema's in de regio, zoals werkgelegenheid.

- **Het landschap verandert.** Het energielandschap van de toekomst ziet er anders uit. Voor het inrichten van het landschap kan gebruik gemaakt worden van historisch gegroeide lijnen. Hier kan het zorgvuldigst mee omgesprongen worden als er integraal naar een gebied gekeken wordt. Door hier als gemeente met de samenleving plannen voor te ontwikkelen, kan het landschap zoveel mogelijk naar eigen wens worden ingericht.
- **Beheer de projectaanvragen.** In Gemeente Oss is er een trechter ontwikkeld voor aanvragen, dat bijdroeg aan het 'tegengehouden' van projectontwikkelaars tot de gebiedsontwikkeling klaar was. De kaders van het RVO samen met het beleid van provincie Brabant boden een raamwerk met wanneer je ja/nee op een aanvraag diende te geven.

Deelsessie 3: Een mooi landschap, cultuurhistorie en energie opwekking: een win win?

In de sessie is gesproken over kansen om energieprojecten aan te laten sluiten bij de kwaliteiten van het landschap. Kitty Lamaker (gemeente Culemborg) gaf een toelichting op het ontwerpend onderzoek dat H+N+S heeft gedaan voor de Rijksdienst van Cultureel Erfgoed. Dit onderzoek met de titel Energielinie laat zien hoe energieopwekking aan kan sluiten bij de ruimtelijke principes van de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Zo zou je windturbines in kunnen zetten om begrenzingen van structuren weer beter zichtbaar te maken en zou je biomassa in combinatie met vernatting om de inundatie functie van het landschap weer tot uitdrukking te brengen. Martine Tragter (Berenschot) vulde dit aan met enkele voorbeelden van studies van H+N+S voor de energiestrategie voor Friesland, waarbij zij uitgingen van de verschillende landschapstypen. Arjan van der Mispel (SRO) lichtte tot slot nog toe hoe je in de praktijk bij het

ontwikkelen van zonnevelden tegen ruimtelijke regels en andere belemmeringen aanloopt en welke mogelijkheden er zijn om zonnevelden op een goede manier in te passen, denk aan afscherming door hagen.

Uit het gesprek met de deelnemers kwam naar voren dat het mooi is om het landschap als basis te nemen, maar dat dit op gespannen voet kan staan met ruimtelijke regels en de omvang van de opgave in termen van zonnepanelen en windmolens die de regio moet realiseren. Ruimtelijke regie is daarbij gewenst, denk aan het principe van de ladder voor duurzame verstedelijking, maar tegelijkertijd moeten we echt snelheid maken. De studie naar de Hollandse Waterlinie is een mooi voorbeeld, eigenlijk zou je dit ook voor andere landschappen in de regio willen. Door de aanwezigen werd de corridor A15-Betuweroute vanuit landschappelijk oogpunt

benoemd als kansrijke plek voor energieprojecten. Verschillende deelnemers brachten naar voren dat gemeenten in de regio samen afspraken moeten gaan maken over energie opwekking. Op regionaal niveau, want niet iedere gemeente kan zelf voldoende energie op wekken. Als de regio nu zelf het initiatief neemt, wordt voorkomen dat er een taakstelling door de provincie of de rijksoverheid wordt opgelegd.

